

Izcilības balva kultūrā 2019

Laureāti

Imants Lancmanis

Izcilības balva kultūrā 2019.gadā mākslas vēsturniekam un gleznotājam, Rundāles pils muzeja direktoram no 1976. līdz 2018.gadam Dr.art.h.c. Imantam Lancmanim piešķirta par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas kultūrvēstures un kultūras mantojuma popularizēšanā gan Latvijā, gan ārvalstīs un starpkultūru sadarbības veicināšanā starp Latviju un Eiropas valstīm, par ko liecina arī saņemtie augstie apbalvojumi.

Imants Lancmanis ir latviešu mākslas vēsturnieks, mākslas un arhitektūras pieminekļu restaurēšanas iniciators un speciālists, gleznotājs, grāmatu autors, publicists un sabiedriskais darbinieks. Imants Lancmanis kļuva par Rundāles pils direktoru 1976.gadā, kur nostrādāja līdz pat 2018.gada beigām. Tur ilgstoši virzījis un vadījis apjomīgus Rundāles pils restaurācijas darbus un iekārtojis ne vien pils pamatekspozīciju, bet arī dekoratīvo mākslas ekspozīciju, kas aptver visus vēsturiskos mākslas stilus – no gotikas līdz jūgendstilam. Pateicoties skaidrajai vīzijai Rundāles pils muzeja komplekss izveidots kā vienots 18.gs. arhitektūras un monumentāli dekoratīvās mākslas piemineklis. Rundāles pils ir labi zināma ne vien Latvijā, bet arī Eiropā un pat aiz tās robežām. Vienlaikus Imants Lancmanis piedalījies Lestenes baznīcas atjaunošanā, vadījis Jelgavas pils Kurzemes hercoga kapeņu vispusīgās saglabāšanas un sarkofāgu restaurāciju un ir bijis iesaistīts daudzu citu Latvijas piļu, muižu un baznīcu vērtību saglabāšanā. Imanta Lancmaņa restaurācijas darbi tiek uzskatīti par restaurācijas skolas pamatu un etalonu visas Latvijas mērogā. Imants Lancmanis publicējis arī monogrāfijas, katalogus, rakstus un rakstu sērijas par arhitektūru, mākslas vēsturi, pieminekļu aizsardzību, heraldiku u.c. ne tikai Latvijas periodikas izdevumos, bet arī Krievijā, Vācijā un Francijā. Imanta Lancmaņa grāmata par Kurzemes hercogieni Doroteju („Dievinātā Doroteja”, Rundāles pils muzejs, 2018) tiek gatavota atkārtotam izdevumam franču valodā. Imants Lancmanis saņēmis visaugstāko valsts apbalvojumu Triju Zvaigžņu ordeni 1994.gadā un Atzinības krustu 2018.gadā. Kopš 1998.gada Imants Lancmanis ir Latvijas Zinātņu akadēmijas goda loceklis. Imants Lancmanis ir arī vairāku ārvalstu apbalvojumu ieguvējs. Viņš saņēmis Francijas Goda leģiona ordeni, Vācijas FR Nopelni krustu, Eiropas Savienības un Eiropas mantojuma federācijas *Europa nostra* balvu, Eiropas Kultūras fonda *Pro Europa* balvu un citas. 2018.gadā Imantam Lancmanim piešķirts apbalvojums Polijā par starpkultūru veicināšanu. 2019.gadā Imantam Lancmanim tika piešķirta Latvijas Ainavu arhitektūras asociācijas balva par mūža ieguldījumu.

Elīna Garanča

Izcilības balva kultūrā 2019.gadā operdziedātājai Elīnai Garančai piešķirta par spožu un daudzveidīgu māksliniecisko darbību gan pasaules prestižākajos opernamos, gan solokonzertos, kas veidoti sadarbībā ar Eiropas un pasaules ievērojamākajiem orķestriem, kā arī nozīmīgu devumu Latvijas mūzikas un kultūras dzīvē un Latvijas tēla popularizēšanā pasaulē.

Elīna Garanča ir latviešu operdziedātāja, mecosoprāns. Pasaules slavu ieguvusi ar titullomu Žorža Bizē operā “Karmena” 2009.gadā. Laikraksts „*The Independent*” raksta: „Starp miljonus balsīm viena ir tāda, kā Elīnai Garančai, kas iespaidīgā profesionalitātē apvieno grāciju un spēku”. Viņas spožās uzstāšanās uz visām ievērojamākajām operu skatuvēm guvusi milzīgus panākumus gan kritiķu, gan klausītāju atsauksmēs. Elīna Garanča regulāri izpilda vadošās lomas pasaules prestižākajos opernamos – Eboli loma Dž.Verdi operas „Dons Karloss” jauniestudējumā 2017.gada oktobrī Parīzes Bastīlijas operā, Dalilas loma Kamila Sensānsa operā „Samsons un Dalila”. Ar izrādi „Samsons un Dalila” tika atklāta Ņujorkas *Metropolitan* 2018./2019.gada sezona, kuras tiešraidi kinoteātros noskatījās aptuveni 20 miljoni skatītāji. Šī pati opera ar Elīnas Garančas dalību tika izrādīta arī Vīnes Valsts operā pēc 25 gadu pārtraukuma un 2019.gada 24.novembrī piedzīvoja pirmizrādi arī Berlīnes Valsts operā. 2019.gada pavasarī Elīna Garanča debitēja Santucas lomā Pjetro Maskanji operā “Zemnieka gods” Vīnes Valsts operā. Vienlaikus Elīna Garanča regulāri piedalās simfonisko orķestru koncertos kā solo māksliniece, par piemēru, 2018.gada februārī Drēzdenes valsts kapelas atskaņotajā Mālera Trešajā simfonijā, 2019.gada jūnijā *Metropolitan* operas orķestra interpretētās Mālera „Rikerta dziesmas” solo izpildītāja Ņujorkas *Carnegie Hall*, Antverpenes simfoniskā orķestra sezonas atklāšanas koncerta solo izpildītāja 2019.gada septembrī un citos. 2019./2020. gada sezonu Elīna Garanča uzsāka ar vērienīgu 9 solokonzertu turneju pa Eiropas koncertzālēm. Elīnas Garančas dibinātais vasaras opermūzikas festivāls „*Klassik unter Sternen*”, kam par godu Austrija laida klajā pastmarku sēriju ar Elīnas Garančas ģimetni, notiek jau vairāk kā 10 gadus Austrijā. 2018.gada rudenī Elīna Garanča ar diriģentu Karelu Marku Šišonu dibināja konkursu jaunajiem izpildītājiem *ZukunftsStimmen*. Jau nākamajā – 2019.gadā tajā piedalījās 84 jaunie talanti no daudzām valstīm. Šogad ievērojamā skaņu ierakstu kompānija *Deutsche Gramophon* laida klajā Elīnas Garančas soloalbumu *Sol y vida* ("Saule un dzīve"), kas ieskaņots kopā ar Karela Marka Šišona vadīto Grankanārijas simfonisko orķestri, kurā spēlēja arī vairāki uzaicinātie latviešu mūziķi. Ar šo programmu 2019.gadā Elīna devās koncerttūrē uz Dienvidameriku – Čīli, Argentīnu un Peru. Šogad Vīnē nāca klajā arī Elīnas Garančas autobiogrāfiskās grāmatas papildinātais izdevums „Starp pasaulēm”, kurā viņa dalās savā tapšanas ceļā par mūziķi, īpaši akcentējot Latvijas labo izglītības sistēmu un dziļās kultūras tradīcijas. Elīna Garanča, būdama pasaules zvaigzne, allaž atradusi iespēju koncertēt arī Latvijā. Sadarbībai ar Maestro Raimonu Paulu solodziesmu programmā „Baltās paslēpes” 2016.gadā sekoja Elīnas dalība *Eurovision Choir Of The Year* kā žūrijas priekšsēdētājai, kurš 2017.gadā notika Rīgā. Latvijas valsts simtgades gadā Elīna Garanča koncertēja Rīgas festivālā kopā ar Vīnes filharmoniekiem ne tikai Dzintaru koncertzālē Jūrmalā, bet arī Viļņā un Tallinā. 2018.gadā tika pirmizrādīta LTV filma par Elīnu Garanču „Paslēpes mūzikā” Latvijā un Berlīnes kinofestivālā. Filma tapa divu gadu laikā, sekojot mākslinieces starptautiskajām skatuves gaitām. 2018.gada decembrī par izcilu ieguldījumu Latvijas mūzikas un kultūras dzīves attīstībā un Rīgas atpazīstamības veicināšanu pasaulē Elīnai piešķirta balva „Gada rīdzinieks”. Elīna Garanča ir Lielās mūzikas balvas un Vācijas Fonoakadēmijas *ECHO Klassik* balvas vairākkārtēja ieguvēja, Triju zvaigžņu ordeņa divkārsa laureāte, Eiropas Kultūras balvas un citu balvu ieguvēja.

Anna Laudere

Izcilības balva kultūrā 2019.gadā baletdejojējai Annai Lauderei piešķirta par izcilu sniegumu dejas mākslā Hamburgas baleta vadošās solistes statusā un īpašo prēmiju *Benois-Massine* baleta pasaulē nozīmīgākajā konkursā *Benois de la Danse*, 2019.gadā.

Anna Laudere ir baletdejojēja, kas savas profesionālās gaitas iesākusi Rīgas Horeogrāfijas skolā, vēlāk Džona Noimaijera vadītājā Hamburgas baleta skolā, 2004.gadā kļūstot par Džona Noimaijera vadītā Hamburgas baleta trupas dalībnieci, kur no 2008.gada Anna Laudere ir bijusi soliste, bet no 2011.gada – primabalerīna. 2008.gadā saņēmusi daudzsološiem skatuves māksliniekiem veltīto Hamburgas Dr.Vilhelma Oberdēfera balvu. Hamburgas baleta vadītājam, pasaulslavenajam horeogrāfam Džonom Noimajeram piedēvē īpašu spēju cilvēku attiecību būtību atveidot dejas valodā tā, ka gan mākslinieki, gan skatītāji piedzīvo personisku līdzpārdzīvojumu. Noimaijera radītie tēli ir cieši saistīti ar viņa vadītās baleta trupas dejotājiem, kuru iedvesmots viņš rada īpašas interpretācijas. Arī Annai Lauderei horeogrāfs ir veidojis ne tikai atzinību guvušo Annas lomu baletā “Anna Kareņina”, bet arī Kalliopes lomu baletā “Orfejs”. Tāpat Annas Lauderes plašajā repertuārā ietilpst Ofēlijas loma baletā “Hamlets”, Žizeles loma – “Žizelē”, Solveiga – “Pērā Gintā”, Tatjana – “Oņeginā”, Hermija – “Sapnis vasaras naktī” – kopā vairāk kā 30 dažādas lomas. Džona Noimaijera 1978.gadā radītais balets “Kamēliju dāma” nesēn atzīmēja 40 gadus uz skatuves un par Annas Lauderes 2019.gada sākumā Bavārijas baleta (Minhenē) izpildīto Margeritas Gotjē lomu kritiķi raksta sekojošo: ““Kamēliju dāma” ir balets, kuras tēliem ir nepieciešami tādi dejotāji, kuru klātesamība ir vienlīdz spēcīga gan mierpilnā kustībā, gan cēlieniem piepildītajos *pas de deux*. Tas prasa īpaši pieredzējušus, nobriedušus un izsmalcinātus dejotājus. Un tieši tāda ir Anna Laudere. Viņas izpildījumā līdzjūtības skaistums iemieso garīgu šķautni, padarot Margeritas Gotjē tēla salīdzinājumu ar Mariju Magdalēnu pilnībā atbilstošu.” 2018.gadā par Annas Kareņinas lomu Annai Lauderei tika piešķirta balva *Positano Premio le Danza Leonide Massine* (Itālija). Savukārt 2019.gada 21.maijā Maskavas Lielajā teātrī Annai Lauderei pasniedza par baleta mākslas "Oskara" dēvētā konkursa *Benois de la Danse* īpašo prēmiju *Benois-Massine*, ierindojot Annu Lauderu prominentāko horeogrāfu un dejotāju vidū no visas pasaules. Līdz šim tā ir piešķirta tādām izcilām personībām kā horeogrāfam Jiri Kilianam, zviedru *Cullberg* baleta zvaigznei Annai Lagūnai, amerikāņu horeogrāfei Trišai Braunai, horeogrāfam Morisam Bežāram, pasaules baleta zvaigznei Mihailam Barišņikovam, zviedru horeogrāfam Matsam Ekam, franču primabalerīnai Silvijai Gillemai un citiem. Hamburgas baleta viesizrāžu ietvaros Anna Laudere ir dejojusi uz Eiropas nozīmīgākajām skatuvēm – Maskavas Lielajā teātrī, Marijas teātrī un Aleksandra teātrī Sanktpēterburgā, Parīzes operā, Venēcijas *Teatro la Fenice*, Milānas *La Scala*, *Royal Danish Theatre* Kopenhāgenā, Vīnes *Theater an der Wien*, *Gran Teatre del Liceu* Barselonā un ārpus Eiropas – Tokijas *Bunka Kaikan*, *Queensland Performing Arts Center* Austrālijā, *The Joyce Theater* Ņujorkā, *National Centre for the Performing Arts* Pekinā, kā arī teātros Honkongā, Singapūrā, Omānā u.c. Anna Laudere kopš 1998.gada periodiski piedalās arī Galā koncertos festivālā „Baleta zvaigznes Jūrmalā”, Latvijā; arī šogad – 2019.gada festivāla 20.jubilejas gadā, izpildot fragmentus no baleta „Anna Kareņina”.